

RECHTEN EN PLICHTEN IN DE ICT

Boom beroepsonderwijs
info@boomberoepsonderwijs.nl
www.boomberoepsonderwijs.nl

Auteur: M.R. van Berchem
Redactie: J.G. Neurink, M. Rotteveel, Y.M.C.A. Neurink en M.H. van Haren

Titel: Rechten en plichten in de ICT

ISBN: 978 90 372 6255 1, maakt deel uit van pakket 978 90 372 6254 4.

Bronvermelding: Newcom.nl, Shutterstock.com: ArtyOm, Alexandros_Michailidis, Bloomicon, Jarretera, Rvlsoft, AtikanPornchaiprasit, NancyBeijersbergen, GirtsRagelis, SteveCukrov, rafapress, rvlsoft, RoseCarson, tanuha2001.

Eerste druk/eerste oplage
© Boom beroepsonderwijs 2022

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

De uitgever heeft ernaar gestreefd de auteursrechten te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Door het gebruik van deze uitgave verklaart u kennis te hebben genomen van en akkoord te gaan met de specifieke productvoorwaarden en algemene voorwaarden van Boom beroepsonderwijs, te vinden op www.boomberoepsonderwijs.nl.

INHOUD

	Inleiding	5
Hoofdstuk 1	Recht, hoe zit dat eigenlijk in elkaar?	7
	Regels	8
	Plichten	10
	Structuur van de wetgeving	13
	Verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid	16
	Begrippen	22
Hoofdstuk 2	AVG	25
	Persoonsgegevens	27
	Grondslag	31
	Rechten van betrokkenen	35
	Begrippen	39
Hoofdstuk 3	DPIA	43
	Wat is een DPIA?	45
	Verplicht een DPIA	48
	Geen DPIA	50
	AVG en verantwoordingsplicht	51
	Datalek	53
	Begrippen	56
Hoofdstuk 4	De rol van de overheid	59
	Waar komen de regels vandaan?	60
	Recht hebben is één, recht krijgen is iets anders	64
	Begrippen	67
Hoofdstuk 5	Bescherming eigendom I	69
	Europa	70
	Auteursrecht	73
	Creative Commons	76
	Octrooiwet	78
	Begrippen	82
Hoofdstuk 6	Bescherming eigendom II	85
	Licenties	88
	Portret- en merkenrecht	93
	Handelsnaamrecht	101
	Begrippen	105

Hoofdstuk 7	Consumentenrecht	109
	Kopen	111
	Nakoming en wanprestatie	117
	Aansprakelijkheid en ongeschreven recht	125
	Begrippen	128
Hoofdstuk 8	Strafrecht	131
	Wat is strafrecht?	132
	Als je slachtoffer bent	136
	Begrippen	142
Hoofdstuk 9	Elektronische communicatie	145
	Telecommunicatiewet	146
	Wat kom je allemaal tegen in elektronische communicatie? .	148
	Wat kom je nog meer allemaal tegen in elektronische communicatie?	151
	Sleepwet	153
	Begrippen	157
Hoofdstuk 10	Ethiek	159
	Nadenken over ethiek	160
	Moraliteit en het internet: sociale media	162
	Moraliteit en wetgeving: welke regels gelden voor wie?	165
	Moraliteit in software-ontwerp: lootboxen en zelfrijdende auto's	168
	De zelfrijdende auto	170
	Begrippen	173
	Nawoord	175
	Bronnen	176
	Index	177

INLEIDING

Digitale leeromgeving

In de kantlijn staat in deze uitgave regelmatig een icoontje in de vorm van een wereldbol. Dat verwijst naar extra informatie op Boom Digitaal. De informatie kan een video, internetverwijzing, tekstbron, audiobron of anderssoortig digitale informatie zijn. Om hier te komen, ga je naar digitaal.boomonderwijs.nl/beroepsonderwijs.

Eerste keer inloggen in de digitale omgeving

Voordat je de digitale leeromgeving kunt gebruiken, moet je je licentie activeren.

- Overleg met je docent welk type account je gebruikt.
- Ga naar www.boomberoepsonderwijs.nl/licentie.
- Bekijk de instructiefilm of lees het stappenplan.
- Volg de stappen.

Daarna kun je aan de slag!

Als je een opleiding doet voor ICT'er, bijvoorbeeld aan een ROC, en je gaat het werkveld in, dan kom je in aanraking met allerlei wet- en regelgeving. Misschien is dat niet wat je voor ogen had toen je voor deze opleiding koos. Er wordt vaak voor de ICT gekozen omdat het werk leuk is en niet vanwege de wet- en regelgeving waar je mee te maken krijgt. Toch is het zo dat de wet- en regelgeving niet meer is weg te denken uit de ICT-branche en het wordt alleen nog maar meer. Ook als je als systeembeheerder of applicatiebeheerder aan het werk gaat, zelfs al tijdens je stage.

Dit leermiddel is om studenten op weg te helpen tijdens hun stage en/of werk. Het gaat in op de meest voorkomende situaties in je werk. Het is te gebruiken als algemene informatiebron tijdens je werk en/of als je tegen specifieke vragen aanloopt.

Leerdoelen

1. Je krijgt inzicht in de opbouw van het Nederlands recht.
2. Je ontwikkelt noodzakelijke kennis van de voor het ICT-domein relevante wetgeving op het gebied van privacy, auteursrechten, computercriminaliteit en handel.
3. Je leert over de AVG, je weet wanneer je een DPIA moet maken en ook bijvoorbeeld wat de regels zijn voor het gebruik van cookies op een website.

Elk hoofdstuk bestaat uit:

- *Theorie, begrippen en opdrachten*
Hierbij leer je over en oefen je met de praktijk.
- *Test je kennis*
Hiermee kun je zelf je kennis van de theorie testen.

HOOFDSTUK 1

RECHT, HOE ZIT DAT EIGENLIJK IN ELKAAR?

Ons hele leven bestaat uit regels: **rechtsregels**, sociale regels, waarden en normen en ongeschreven regels. Een **recht** is iets waar je aanspraak op kan maken: je hebt er recht op om iets te krijgen of iets te doen. De **juridische** wereld zit niet makkelijk in elkaar. Het is belangrijk dat een ICT'er weet waar hij mee te maken krijgt en waar hij zich aan moet houden. Naast rechten zijn er ook plichten die op het gebied van ICT een belangrijke rol spelen.

Aan het eind van dit hoofdstuk

1. weet je dat er verschillende soorten rechten, regels en plichten zijn
2. snap je dat plichten regels zijn waar je je aan moet houden en dat er ook regels zijn waarbij je zelf mag beslissen of je ze volgt of niet
3. weet je waarom er regels en plichten zijn
4. heb je inzicht in de structuur van onze wetgeving
5. ken je de namen van de belangrijkste wetten die gelden in de ICT.

Opdracht 1 Oriëntatie Recht, hoe zit dat eigenlijk in elkaar?

Wat weet je al over rechten en plichten in het algemeen en regels en wetten in de ICT?

- a. Noem een paar rechten die je als mens hebt.
- b. Wat zou er gebeuren als er geen regels en plichten waren?
- c. Welke wetten ken je, die gelden in de ICT?
- d. Waar staat de afkorting AVG voor?

Regels

We leven met miljoenen mensen samen in Nederland. Als we geen regels zouden hebben, zou het een chaos worden. Alle auto's zouden dwars door elkaar heen kunnen rijden op de weg, je zou zomaar iets van een ander mee kunnen nemen of in het huis van een ander kunnen gaan wonen. Zo zijn er nog veel meer voorbeelden te bedenken. We willen niet dat het een chaos wordt en daarom hebben we regels afgesproken. Aan sommige regels hoef je je niet te houden, al is dat misschien niet altijd verstandig. Er zijn echter ook regels waar je je wel aan moet houden en dat zijn de rechtsregels die de overheid heeft vastgelegd in wetten. Belangrijke rechten zijn bijvoorbeeld het recht om te leven, recht op gelijkheid, recht op werk en onderwijs, mensenrechten enzovoort.

Deze filmpjes geven een goed voorbeeld van hoe rechtsongelijkheid wordt ervaren.

De regels in onze samenleving zijn er om orde te scheppen en om ons gedrag op elkaar af te stemmen. Als een ander zich aan dezelfde regels houdt als jij, dan weet je wat je kunt verwachten. Rechten zijn er ook om conflicten te beheersen: je mag iemand niet slaan als je het niet met hem eens bent. Bij een conflict gelden in het algemeen voor iedereen dezelfde rechtsregels.

Het recht in onze samenleving is ook gericht op het beschermen van de zwakkeren ten opzichte van de sterkeren. Zo hebben bijvoorbeeld privépersonen een sterkere bescherming ten opzichte van bedrijven. De wetgever gaat ervan uit dat je van een professionele partij meer kennis van zaken mag verwachten. Ook een fietser wordt juridisch beter beschermd dan een automobilist. De fietser is letterlijk de zwakkere partij. Wat een regering inhoudelijk met rechtsregels wil bereiken, is ook een kwestie van politieke keuzes: wel of niet veel privacybescherming, wel of niet gelijke kansen bevorderen of ongelijkheid bestrijden enzovoort.

Er zijn rechtsregels op allerlei gebieden, maar in dit boek beperken we ons tot die rechtsregels die toezien op het beroep van ICT'er. Overigens is dan nog niet alles relevant: het hele rechtsgebied waar een ICT'er mee te maken heeft, is heel breed en kan zeer specifiek zijn.

Opdracht 2 Een wereld zonder regels?

Bekijk het filmpje.

- a. Wat valt je op aan de plaatsen waar geen wetten zijn? Kun je ook een reden bedenken waarom de superrijken allemaal zo'n mooi superjacht willen hebben met helikopterdek en heel veel luxe voorzieningen?

Zoek op wetten.nl eens naar de Grondwet.

- b. Wat staat er in artikel 10 over privacy?
- c. Wat wordt bedoeld met de persoonlijke levenssfeer zoals omschreven in dit artikel? Noem vier voorbeelden uit de toelichting.

Plichten

Rechten verwijzen naar wat we verkrijgen, waar we 'recht' op hebben. Verplichtingen verwijzen naar wat we moeten doen. **Plichten** versterken, net als rechten, onze samenleving. Waar rechten gezien kunnen worden als individuele voorrechten, zien plichten veelal toe op onze verantwoordelijkheden als burgers of individuen.

Verplichtingen kunnen juridisch en niet-juridisch zijn. Een koopcontract is bijvoorbeeld juridisch, maar de deur voor iemand openhouden niet. Plichten gelden niet alleen voor burgers, maar vooral ook voor de **overheid**, bedrijven en allerlei organisaties. Net als rechten bestaan er ontzettend veel plichten. In Nederland ben je bijvoorbeeld verplicht om te leren (leerplicht). Dat is iets anders dan schoolplicht. Je moet je aan de verkeersregels en voorschriften houden en belasting betalen.

De overheid heeft ook allerlei verplichtingen om zorg te dragen voor:

- bevordering van werkgelegenheid
- spreiding van welvaart
- bewoonbaarheid van het land
- bescherming van milieu en volksgezondheid
- scheppen van voorwaarden voor maatschappelijke en culturele ontplooiing
- voldoende onderwijsmogelijkheden
- goede infrastructuur (verkeer, ICT enzovoort).

Van alle burgers, organisaties, bedrijven en de overheid wordt verwacht dat ze zich houden aan de plichten die er zijn. Vaak is een verplichting voor de ene persoon of voor het ene bedrijf het recht voor de andere persoon of het andere bedrijf.

In de ICT is dat niet anders: je hebt rechten én plichten. Of je nu gebruiker bent van een mobiele telefoon met een abonnement of systeembeheerder bij een bedrijf: waar rechten gelden, gelden ook plichten.

Opdracht 3 Wat mag je (niet) zelf beslissen?

Wat klopt?

- ☐ De school mag geen studieboeken kopiëren voor de les.
- ☐ Iedereen moet een aansprakelijkheidsverzekering afsluiten: dit is een verzekering die uitkeert als jij iemand anders schade berokkent.
- ☐ Iedereen moet inkomensbelasting betalen, behalve de koning en de koningin.
- ☐ Het minimumloon geldt voor iedereen.
- ☐ Je mag ieder niet-beveiligd computersysteem gebruiken.
- ☐ Je moet als ICT'er de persoonsgegevens van je klanten beschermen tegen hackers.
- ☐ Je moet iedere opdracht van je werkgever uitvoeren, anders mag hij je ontslaan.
- ☐ Je moet hulp verlenen aan iemand als hij een ongeluk krijgt.
- ☐ Je mag in een advertentie niet aangeven dat een functie alleen openstaat voor vrouwen.
- ☐ Je moet een sterk wachtwoord gebruiken.